

Turizem v snežniško-javorniških gozdovih

Tourism in the Forest of the Snežnik and Javorniki

Elizabeta HABIČ*

Izvleček

Habič, E.: Turizem v snežniško-javorniških gozdovih. Gozdarski vestnik št. 3/1995. V slovenščini.

V prispevku je predstavljeno snežniško-javorniško območje, kjer se razprostira prek 40.000 ha velik nenaseljen kompleks gozdov ter opisano današnje stanje izrabe tega območja v turistične in rekreativne namene. Opisane so možnosti za razvoj obeh dejavnosti na tem območju ter vloga in naloge gozdarjev pri njunem razvoju.

Ključne besede: turizem, rekreacija, kras, funkcije gozdov, raba gozdov.

Synopsis

Habič, E.: Tourism in the Forest of the Snežnik and Javorniki. Gozdarski vestnik No. 3/1995. In Slovene.

The topic of the article is the presentation of the Snežnik-Javorniki region, where there is an over 40 000 ha large, uninhabited forest area, as well as of the present state regarding the utilization of the region for touristic and recreation purposes. The possibilities of the development of both activities in this region and the role and tasks of foresters in the development thereof are described.

Key words: tourism, recreation, karst, forest functions, forest utilization.

Spominjam se dogodka iz študijskih let, ko nas je profesor popeljal na ekskurzijo v globino snežniških gozdov. V ranem jutru smo z avtobusom rinili po ozkih gozdnih cestah in kar na lepem nam je pripeljal naproti osebni avto s francosko registracijo, v njem pa štirje popolnoma izgubljeni in hudo prestrašeni Francozi. Kdo ve, kako dolgo so že tavalji po labirintu gozdnih cest pod Snežnikom. Z obrazov jim je bilo brati olajšanje, da so končno naleteli na "živo dušo", ki jim lahko pokaže pot iz gozdov v obljudene kraje. Bili so rešeni.

1 PREDSTAVITEV OBMOČJA

1 THE PRESENTATION OF THE REGION

Osrednji del postojnskega gozdnogospodarskega območja je gorski hrbet Javornikov in Snežnika. Od Postojnskih vrat, najzložnejšega prehoda iz osrednje Slovenije proti morju, se v dinarski smeri SZ-JV razpotegne do najvišjega vrha, Snežnika (1796 m) in naprej, čez hrvaško mejo v

Gorski kotar. Visokokraške planote, porasle s strnjnimi gozdovi, so brez površinsko tekočih voda. Te lahko srečamo šele na obrobju kraških polj ob vznožju masiva, ko iz številnih kraških izvirov privrejo iz podzemlja. Značilna kraška polja, ki obdajajo gorski masiv na vzhodnem in zahodnem obrobju, ter številne kraške pojave povezuje reka sedmerih imen (Trbuhovica, Obrh, Stržen, Rak, Unica, Pivka in Ljubljana).

Prostrani snežniško-javorniški gozdovi so s površino prek 40.000 ha eden največjih strnjnih, nenaseljenih kompleksov v Evropi. Slabih 60 % površine, predvsem v osrednjem, najvišjem predelu, je v državni lasti (točnega podatka ni mogoče dobiti, ker denacionalizacija še ni končana). Preostala površina je razdrobljena na manj kot hektar velike parcele nekaj tisoč lastnikov.

Večino območja poraščajo rastiščno zelo pestri jelovo-bukovi dinarski gozdovi, saj se zaradi razgibanega reliefa, razlik v naravi apnencev, različne globine tal in drugih naravnih dejavnikov rastišča mozaično prepletajo. Z višino jelovo-bukovi sestoji prehajajo v visokogorske bukove gozdove, ti pa v subalpinske bukove gozdove, ki med 1500 in 1600 m nadm. v. dosežejo zgornjo

* E. H., dipl. inž. gozd., Zavod za gozdove Slovenije, OE Postojna, 66230 Postojna, Vojkova 9, SLO

gozdno mejo. Nad njo se vzpenja le botanično izredno zanimiv vrh Snežnika, obdan z vencem temnozelenega ruševja.

Relativno dobro ohranjeni in strnjeni naravni gozdovi so domovanje številnih živalskih vrst, med katerimi ne manjkajo niti medved, volk, ris, divja mačka ter druge vrste divjadi in številne ogrožene in redke vrste ptic.

Razen nekaj sto hektarov gozdnih rezervatov in varovalnih gozdov na ekstremnih rastiščih, na katerih ne gospodarimo, imajo snežniško-javorniški gozdovi izrazit lesno-proizvodni pomen. Pomembni so tudi zaradi zagotavljanja zdrave pitne vode prebivalcem na njihovem obrobju. Druge ekološke (varovalne, biotopska, klimatske) in socialne funkcije (zaščitna, rekreacijska, turistična, poučna, raziskovalna, obrambna, estetska, varovanje naravne in kulturne dediščine) so poudarjene le na posameznih mestih, predvsem v okolici naravnih znamenitosti.

2 TURIZEM V SNEŽNIŠKO-JAVORNIŠKIH GOZDOVIH DANES

2 TOURISM IN THE FORESTS OF THE SNEŽNIK AND THE JAVORNIKI TODAY

Postojna je zaradi Postojnske jame eden v svetu najbolj znanih slovenskih turističnih krajev. V njeni bližini pa je na obrobju snežniško-javorniškega masiva in v njegovem osrednjem delu še cela vrsta naravnih in kulturnih zanimivosti, privlačnih za turiste in izletnike. Naj navedem le najpomembnejše:

Kalič – smučarski center, ki "oživi" le, kadar je narava radodarna s snegom ali vsaj z daljšimi obdobji mrzlega vremena, ko je možno delati umeten sneg. *Gozdovi so se umaknili smučiščem in infrastrukturnim objektom.*

Planinsko polje s Planinsko jamo in Unico – kot "idealno" (ker je nebranjeno) kraj za piknike v naravi ga obiskujejo predvsem izletniki, doživetje popestri obisk Planinske jame, najštevilnejši pa so tu ribiči, saj je Unica ena najkvalitetnejših ribolovnih rek v Sloveniji. *Gozd, ki obdaja polje, je le kulisa kulturne krajine.*

Rakov Škocjan – zbirka enkratnih kraških pojavov je zanimiva predvsem za skupine šolarjev iz vse Slovenije in udeležence drugih ekskurzij. Številni so tudi izletniki – neredko se zgodi, da v poletnih vikendih tako rekoč zmanjka primernih (?) prostorov za piknik. Po dolini je speljana naravoslovna učna pot, ki predstavlja gozdove in različne kraške pojave. *Gozd za obiskovalce učne poti je gozd, poleg kraških pojavov, osnovna vsebina in hkrati motiv njihovega obiska, za ostale pa le prijeten kraj za posvečanje drugim dejavnostim.*

Cerkniško jezero – izjemna naravna znamenitost, privlačna za izletnike in turiste, ribiče in ornitologe. *Gozd se na zahodni strani spušča tako rekoč v jezero, vendar zaradi značilne strme obale skorajda ni obiskan.*

Grad Snežnik – kulturni spomenik v lepem naravnem okolju, točka, kjer se ustavijo praktično vsi izletniki in turisti, ki obišejo ta odmaknjeni predel naše dežele. *Gozd je kulisa, ustvarja prijeten ambient.*

Mašun – slikoviti lazi sredi gozdov in staro lovsko, kasneje tudi delavsko nastanišče. Kraj za izletnike, vse bolj tudi za domače in tuje turiste (predvsem iz obmorskih krajev), ki iščejo mir, svežino in odmaknjenost od hitečega vsakdana. *Gozd je tu lahko osnovna vsebina in hkrati motiv njihovega obiska, za izletnike pa je predvsem tvorec prijetnega ambienta.*

Sviščaki – naselje počitniških hišic, ki se je bolj ali manj nenadzorovano razraslo in se še širi, smučišče in najpogostejše izhodišče za vzpon na Snežnik. *Za večino dejavnosti je gozd tu le velika, slabo branjena površina.*

Snežnik – najvišji in najprivlačnejši vrh. V vseh letnih časih se nanj vzpenjajo planinci in izletniki. *Gozd je okolje, skozi kate-rega pelje pot na vrh.*

Na obširnem območju snežniško-javorniških gozdov potekajo tudi številne druge dejavnosti, ki uporabljajo gozd kot privlačno okolje, ne pa tudi kot vsebino, npr. pohodništvo, gorsko kolesarjenje, motociklizem in reli po gozdnih cestah ter podobno. Posledica tega je škoda v naravnem okolju, ki se izraža na različne, bolj ali manj razpo-

znavne načine (poškodovane ceste in poti, uničeni objekti v gozdu in signalizacija, vnašanje nemira v gozd, številna divja kurjišča, odpadki, onesnaženje gozdov...). Zaradi razsežnosti prostora in odsotnosti, neorganiziranosti in zakonske nemoči "nadzorne" (gozdarske?) službe je te dejavnosti skorajda nemogoče spremljati, nadzorovati in preprečevati.

Pri naštevanju turističnih dejavnosti v naših gozdovih ne smemo pozabiti lovskega turizma. V gojitvenem lovišču Jelen ima že dolgoletno tradicijo. Uveljavljen je sistem prodaje lova v paketu. Osnova tega sistema je en lovski gost v enem revirju, ki vnaprej odkupi določeno število jelenov in srnjakov po enotni, dovolj visoki ceni. Plača tudi spremstvo na lovu z nastanitvijo, zato pa ima prednostno pravico do vstopa v lovišče prek cele lovske sezone. Ker visok stalež rastlinojede divjadi povzroča v gozdovih veliko škodo in močno zavira, če že ne onemogoča naravno pomlajevanje, si gozdarji in lovci prizadevamo, da bi rastlinsko in živalsko komponento ekosistema uravnotežili. To pomeni zniževanje staleža divjadi, za lovski turizem pa zmanjševanje dohodka.

3 MOŽNOSTI ZA RAZVOJ TURIZMA V GOZDOVIH SO, VENDAR OMEJENE

3 THERE EXIST POSSIBILITIES AS TO THE DEVELOPMENT OF TOURISM IN FORESTS YET THEY ARE LIMITED

Prostrani snežniško-javorniški gozdovi in njihovo obrobje ponujajo s svojo pestrostjo in izjemnimi naravnimi danostmi precejšnje možnosti za razvoj primernih oblik turizma. Pri tem se moramo zavedati, da bo treba skrbno izbrati take oblike turistične dejavnosti, ki okolja, v katerem se bodo razvijale, ne bodo hkrati tudi uničevale. Zato so neprimerne vse tiste oblike turizma, ki zahtevajo, da se jim gozd umakne, zaradi katerih bi morali gozd izkrčiti. Neprimerne so tudi dejavnosti, ki v naravno okolje vnašajo nemir. Nesprejemljiv je torej vsakršen avtomobilizem, motociklizem ali uporaba drugih vrst hrupnih strojev in naprav. Prav tako povečuje nemir in s tem posredno

povzroča škodo predvsem številnim živalskim vrstam vsakršna oblika množičnega turizma.

In kaj potem sploh ostane?

Izletniški turizem, ki ponuja različne oblike spoznavanja narave, izjemnih naravnih pojavov ter naravnih in kulturnih znamenitosti, ali pa okolju prijazne oblike rekreacije, kot so pohodništvo, gorsko kolesarjenje, orientacijski tek, jahanje, lokostrelstvo in podobno. Predvsem pa naj bi v gozdovih razvijali tiste oblike turizma, ki jim gozd daje vsebino: lov, fotolov ter strokovni turizem. Zlasti za razvoj slednjega so visokokraški dinarski gozdovi, kot naravni laboratoriji, izjemno zanimivi, saj je paleta odprtih vprašanj pestra, tako da snovi za preučevanje še zlepa ne bo zmanjkalo.

Poleg omejitev, ki jih narekuje narava sama, je treba omeniti tudi omejitve, ki izhajajo iz naše družbe. Začnemo lahko kar z lastništvom. Res je večji delež snežniško-javorniških gozdov v državni lasti, res pa je tudi, da so nižji, najlažje dostopni predeli, ki prav tako dajejo precejšnje možnosti za razvoj turizma v gozdovih, zasebni. To pa pomeni veliko težav pri uveljavljanju idej in izpeljavi turističnih, infrastrukturnih in drugih projektov.

V kratkem pričakujemo sprejem zakonodaje z različnih področij (zakon o naravi, zakon o lovstvu, zakon o turistični dejavnosti), ki bo prav gotovo odločilno vplivala na nadaljnji razvoj turizma v gozdovih. Morda še ni prepozno za morebitne dodatke in popravke.

4 VLOGA GOZDARSTVA PRI USMERJANJU IN IZVAJANJU TURIZMA IN REKREACIJE V GOZDNEM PROSTORU

4 THE ROLE OF FORESTRY IN THE DIRECTING AND EXERCISING OF TOURISM AND RECREATION IN THE FORST SPACE

1. Zavod za gozdove Slovenije je odgovoren za celovito in strokovno usmerjanje razvoja vseh slovenskih gozdov.

2. Kakovost turizma v gozdovih ni mogoče razvijati brez tesnega sodelovanja gozdarstva in turistične dejavnosti.

Iz teh dveh trditev že izhajajo številne naloge, ki čakajo gozdarje, da bi v gozd vnesli več reda tudi na tem področju in kolikor je mogoče omilili škode, ki nastajajo zaradi neurejenih razmer.

Za začetek bo treba uskladiti merila in ovrednotiti celoten gozdni prostor v pogledu turistične vloge. Izločiti je treba posamezna območja, namenjena različnim turističnim dejavnostim, oz. zavarovana območja, npr. mirne cone za divjad ali zaradi drugih vzrokov. To je mogoče narediti le s poglobljenimi študijami in analizami, z upoštevanjem tujih izkušenj in interdisciplinarnim sodelovanjem.

Na osnovi dobljenih rezultatov bo treba gozdove primerno opremiti: gozdne prometnice s smerokazi in markacijami, ciljne točke pa z opremo za obiskovalce.

Turistične programe in pakete bi morali skupaj pripravljati turistični delavci in gozdarji, saj je pri tem potrebno znanje obojih.

Na ustrezen način bo treba urediti tudi trženje, kar bo še posebej težavno v zasebnih gozdovih.

Srečujemo se tudi s kadrovskimi in organizacijskimi težavami znotraj gozdarstva ter seveda s finančnimi problemi, česar pa na tem mestu ne bomo podrobneje razčlenjevali.

Naši gozdovi so lepi. Zato in zaradi vsega, kar nosijo in varujejo v sebi, so vredni, da jih na primeren način predstavimo ljudem. Le če jih bomo poznali, jih bomo znali spoštovati in varovati in le tako bodo lahko trajno opravljali vse splošnokoristne naloge, ki jih od njih pričakujemo.

Primerni smerokazi so lahko gozdu tudi v okras – delo Janeza Sedeja, dipl. inž. gozd. (foto: Elizabeta Habič)

Rakov Škocjan – biser slovenskega kraškega sveta. Mali naravni most. (foto: Elizabeta Habič)

